

't Äörke is een kwartaaluitgave onder verantwoordelijkheid van:
Stichting Heemkunde Heer.

Redactieadres:
Hoogveerlinxstraat 113,
6211 AP Maastricht.

Redactie 't Äörke:
G. Eggen (telefoon 043 - 356 07 21 fax 043 - 356 07 22)
P. Wetzels (telefoon 043 - 321 92 37)
G. Wijts (telefoon 043 - 361 12 24)

Abonnementen:
€ 9,50 per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.
Losse nummers € 2,70 (voor zover beschikbaar)
N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten,
afhankelijk van bestemming.

Stichting Heemkunde Heer
Inschrijvingsnummer Kamer van Koophandel: 14.058.332
Postbank 807 33 90
Bank: 89.66.34.248

Bestuur der Stichting:
W. Eggen, voorzitter (telefoon 043 - 361 24 05)
P. Wetzels, secretaris (telefoon 043 - 321 92 37)
G. Kickken, penningmeester (telefoon 043 - 362 34 89)

ISSN 1388-8471

't Äörke 14 - januari 2002

Inhoud:

Pag. Onderwerp:

- 1 Inhoudsopgave.
- 2 Van de redactie.
- 3 Van "Boaj" tot Regiopolitie. - *deel 1* -
- 8 Groeten uit Heer (Z.L.)
- 9 Onderzoek van sollicitant.
- 10 Inwonerslijst 1796 - *deel 10* - ("In de Barakken")
- 17 Beknopt overzicht Pricken en Prikken.
- 18 Overzicht familie Habets.
- 20 Aantekeningen bij stamboom Habets algemeen en Habets-Thans.
- 23 Foto's behorende bij "In de Barakken".
- 26 van "Boaj" tot Regiopolitie. - *vervolg deel 1* -

't Äörke no. 14 - pagina 1

Van de redactie.

Voor u ligt *Äörke* 14, het eerste nummer van de inmiddels 5e jaargang van ons tijdschrift.

Goede voornemens komen niet altijd uit. We hadden ons voorgenomen het januarinummer op tijd uit te brengen. Helaas is dat niet gelukt. Een waarschijnlijk niet goed overgekomen mededeling in het laatste nummer inzake de betaling voor de jaargang 2002 heeft ons parten gespeeld. Daarnaast bleek dat het overstappen op betaling van abonnementen per acceptgiro bij de Postbank langer duurde dan gepland. Het gevolg van een en ander was dat pas eind februari dit *Äörke* naar de drukker kon.

De inhoud van dit nummer wordt voor een groot deel in beslag genomen door het eerste deel van een uitgebreid artikel over de geschiedenis van de lokale politie: Van "Baøj" tot Regiopolitie. Om technische redenen hebben we dit eerste deel in twee aparte blokken moeten splitsen. (Pagina 3 en 26 - wordt nog vervolgd in het volgend *Äörke*.) Ger Eggen vervolgt met het 10e deel in zijn reeks "Inwonerslijst 1796". Deze keer bespreekt hij de bewoners van "In de Barakken" - de voormalige Barakkenstraat, thans Haspengouw. Dit geheel wordt gecompleteerd met foto's en de genealogische gegevens van in die straat wonende uitgebreide Heer families Prikken en Habets. We wensen u veel leesplezier.

Van "Baøj" tot Regiopolitie. - deel 1 - (Ger Eggen)

Op de televisie zien we dagelijks beelden vanuit de hele wereld. Wat daarbij opvalt is dat het woord politie bijna universeel is: Police, Polizei, Polies, Policia enz. Ook het gebruikelijke woord in ons eigen dialect wijkt niet zo gek veel af: "Pliessie". De oudere generatie spreekt soms nog "de Gerd" afkomstig van het franse woord garde. Zoals overal elders in Limburg was ook in Heer vroeger de algemeen gebruikte naam "Baøj". Afgeleid van bode, of preciezer gezegd gerechtsbode. In dit artikel volgen we de ontwikkelingen van de plaatselijke politie van héél vroeger tot nu.

Gerechtsbode.

In het vorige *Äörke* (no. 13, vanaf pagina 29) hebben wij op eenvoudige wijze uiteengezet wat een bank, een schepengerecht enz. was. Een van de functies bij het schepengerecht was de gerechtsbode, een combinatie van naar hedendaagse begrippen plaatselijk deurwaarder en politieagent. Een combinatie die overigens nog heeft bestaan tot in de 20e eeuw.

In het boek "Geschiedenis van Heer" (J.M. van de Venne, 1957) is een lijst opgenomen met namen van de boden van de schepenbank. Deze lijst begint met Johan Speetz (1524-1550).

Of we hieruit moeten opmaken dat de functie bij het schepengerecht eerst vanaf 1524 bestaat, is niet duidelijk. De schepenbank zelf bestond al tenminste vanaf 1253. In dat jaar wordt Godefridus van Heer als schout genoemd en op 12 oktober 1255 zijn de namen van 5 schepenen genoemd. Bron: GvH (Geschiedenis van Heer).

Uit de familienamen die op lijst van boden voorkomen kunnen we opmaken dat die vaak overeenkomen met plaatselijke familienamen uit die tijd o.a. Lenssen, Offermans, Waelpots en Lausberg(h). De conclusie hieruit is dat de bode dus vaker een inwoner van het dorp zelf was, in tegenstelling tot de hogere functionarissen bij het schepengerecht.

Gedurende lange tijd in de 17e en 18e eeuw werd het ambt van gerechtsbode uitgeoefend door drie generaties Lausberg(h). Volgens de lijst van gerechtsboden werd Dionysius Lausbergh tot gerechtsbode benoemd in 1642. Diens zoon Paschachus in 1665 en diens zoon Hermannus in 1696 (tot 1724). Deze laatste was ook koster en schoolmeester. Van 1742 tot 1779 was Michael Rempelberg, gehuwd met Anna Otten, gerechtsbode. (Zie overzicht in 't Äörke no. 4, pagina 18 en 19.) Er zijn in vroegere tijden meerdere gerechtsboden geweest, die tevens koster/organist/schoolmeester waren. Wij willen niets tekort doen aan deze beroepen, maar we mogen toch stellen dat we daarbij in het algemeen dan niet direct een beeld voor ogen hebben van een hedendaagse politiemans.

Met de "criminaliteit" in die tijden zal het wel meegevallen zijn, zeker in een kleine, gesloten gemeenschap van hooguit 400 à 500 inwoners. Eeuwenlang, tot in de 20e eeuw was de belangrijkste criminaliteit de diefstal van in de velden groeiende gewassen.

Als het om zwaardere aangelegenheden ging werd de gerechtsbode bijgestaan door "schutten", weerbare mannen, die daartoe werden aangevoerd. Meestal waren deze schutten ook lid van de schutterij.

Het meest aannemelijke is dat de gerechtsbode een van de weinigen in het dorp was die fatsoenlijk kon lezen en schrijven. Iemand die dus in staat was om de plichten van de bevolking, overigens bankrechten genoemd, een paar keer per jaar aan de inwoners voor te lezen tijdens de jaargedingen. Alleen al uit dien hoofde had hij veel gezag. Maar hij was ook nog belast met het dagvaarden van partijen, de decreten (besluiten) aan de betreffenden aan te kondigen en desnoods beslag te leggen op goederen.

Samenvattend kunnen we stellen dat de gerechtsbode naar hedendaagse begrippen meer deurwaarder dan politiemans was. Dat laatste was hij overigens wel degelijk. Hij kon mensen arresteren. Vandaar is het te verklaren dat de latere veldwachters nog lang daarna bode of *baoj* genoemd werden.

Alvorens de volgende fase te behandelen volgt nog een korte toelichting op het functioneren van de oude schepenbank. Alle functionarissen werden **benoemd** door het Kapittel van St. Servaas. Ook de schepenen die uiteindelijk de rechterlijke beslissingen namen. Schepenen en andere functionarissen bij de schepenbank konden door het Kapittel ontslagen worden. Van onafhankelijke rechters was dus geen sprake.

Liberté, Egalité, Fraternité.

Op 7 mei 1779 werd de laatste gerechtsbode van Heer benoemd. Het was Godefridus Schevers, gedoopt te Heer op 1 mei 1754, zoon van Godefridus Schevers en Joanna Rempelberg. Zoals we in een der volgende uitgaven van 't Äörke zullen zien, woonde hij ten tijde van het opmaken van de inwonerslijst van 1796 "Op den Demert" de huidige Demertstraat en werd hij genoteerd onder volgnummer 120 van die inwonerslijst.

De achttiende eeuw wordt de eeuw der Verlichting genoemd.

Ongeveer in de tijd dat in ons dorp Godefridus Schevers tot gerechtsbode werd benoemd, vond in Amerika de revolutie plaats die zou leiden tot de oprichting van "De Verenigde Staten van Noord-Amerika". Er is een relatie tussen de Amerikaanse revolutie en de gebeurtenissen in Europa een à twee decennia later. Wat Europa betreft moeten we in eerste instantie naar Frankrijk: 14 juli 1789. De revolutionaire kreet "Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap" was het begin van een gigantische omwenteling waar ook onze omgeving na een paar jaren mee te maken kreeg. Dit is niet de plaats om de Amerikaanse en Franse Revolutie te bespreken, maar de inval van de Fransen en de officiële inlijving bij Frankrijk op 1 oktober 1795 had verstrekkende gevolgen.

De eeuwenoude heerlijkheidsrechten van het Kapittel van St. Servaas werden abrupt afgeschaft. En daarmee ook de oude bestuursstructuur, inclusief onze plaatselijke schepenbank met al zijn functionarissen. Toch is in de eerste jaren (1795-1797) nog sprake van bankvergaderingen, waarbij een deel van de "oude" bestuurders betrokken waren. Veel macht zullen ze echter niet meer gehad hebben. Waarschijnlijk waren de Fransen al lang blij te maken te hebben met lieden die de Franse taal machtig waren. Het overgrote deel van de vergaderingen ging over de

vorderingen van de Fransen. Hoe de rekening die de Fransen presenterden, verdeeld moest worden over de bevolking. Godefridus Schevers was in die periode betrokken bij de rekvisities (vorderingen) van de Fransen in zijn hoedanigheid als plaatselijk deurwaarder. Niet als politieagent. De Fransen hadden daarvoor hun eigen Gendarmerie Nationale meegevoerd, een korps dat op militaire leest was geschoeid. Daarnaast was er van 1795 tot 1800 nog de politie van het kanton Meerssen, waartoe Heer enige jaren behoorde. Deze hield zich meer bezig met plaatselijke aangelegenheden.

De gemeentelijke veldwachter.

In de nog jonge Franse Republiek veranderde de wetgeving herhaalde malen. Als gevolg van nieuwe, veranderde wetgeving werd Heer & Keer in 1800 een gemeente naar hedendaagse begrippen. In of omstreeks 1801 werd, wat kleine gemeenten betreft de "police rurale" (plattelandspolitie), opgericht met haar gardes champêtres (veldwachters) en gardes forestiers (boswachters). De gemeente Heer & Keer heeft nooit een eigen boswachter gehad. Tot 1816 moest de gemeente een aandeel betalen aan de Dienst der Domeinen voor een boswachter die in meerdere gemeenten werkzaam was.

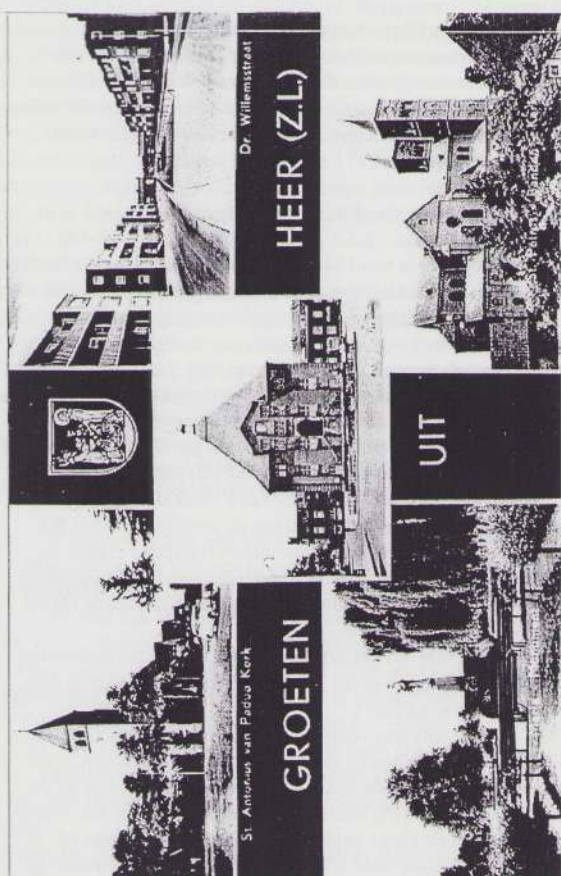
Door de nieuwe wetgeving van omstreeks 1800 moesten de nieuw gevormde gemeenten zelf een of meerdere veldwachters aanstellen. De gemeente Heer & Keer (1800-1828) benoemde voor beide delen der gemeente een afzonderlijke veldwachter. In Keer waren dat achtereenvolgens Peter Schreurs, J. Schreurs en G. Schreurs. In Heer was in het jaar X (1801/1802) Joannes Goessens in functie als veldwachter. Wij menen hier te doen te hebben met de inwoner die op de inwonerslijst van 1796 voorkomt onder volgno. 100 (zie 't Äörke no. 12, pag. 8). Of beter gezegd, de persoon die op genoemde lijst, om een of andere reden, juist niet voorkwam. Deze Joannes Goessens was overigens omstreeks 1797 ook al betrokken bij rekvisities door de Fransen. Vanaf jaar XIII (1804/1805) wordt Petrus Jammaer als veldwachter genoemd. De gebroeders Jammaer, drie verstokte vrijgezellen, werden al

eerder beschreven als inwoners in 't Äörke no. 7, pagina 25. Zij woonde aan de Groote Straat (Dorpstraat). De oudste van de drie broers Jammaer wordt in de inwonerslijst genoemd als hoefsmid. De twee jongere broers worden omschreven als "broeders". Waarschijnlijk waren ze alle drie smid. En deed Petrus Jammaer het beroep als veldwachter er bij. Want één zaak is zeker, het beroep van veldwachter werd zeer slecht betaald.

Jan Hendrik Wegmans, een ex-militair (* Esserholt - plaatsnaam is in de overlijdensakte nauwelijks te lezen - 2-6-1781, † Heer & Keer 6-12-1822) is in Heer veldwachter geweest van 1811 tot 1821 of 1822. Hij overleed dus vrij jong (41 jaar oud) en hij was voor zover wij konden nagaan ongehuwd. Hij woonde in Scharn, dat toentertijd nog maar uit een straat bestond. Hij overleed echter in een huis aan de Dorpstraat. Wegmans wordt ook als kantonnier omschreven. Bij dat woord hoort een toelichting. Vóór de Franse tijd was het onderhoud van wegen een gezamenlijke taak van de gemeenschap. Naar de nieuwe opvattingen was het een taak van de overheid, bijvoorbeeld de gemeente. Kon de kleine gemeente om financiële redenen niet zelf een persoon betalen, belast met deze werkzaamheden, dan werd deze betaald door het kanton en werden de lasten verdeeld naar gelang de werkzaamheden binnen de gemeente. Vandaar de naam kantonnier. Overigens komen we tot midden 20e eeuw nog "kantonniers" tegen. Personen die nog steeds onderhoudswerkzaamheden verrichtten aan wegen, maar dan in dienst van Provinciale- of Rijkswaterstaat.

Terug naar de veldwachter Wegmans. Een nevenbaantje als kantonnier was nodig, want in het begin van de 19e eeuw bedroeg het salaris niet meer dan enkele tientjes per jaar!

Jan Hendrik Wegmans was een veldwachter die in twee verschillende landen als zodanig werkzaam was. Hij was immers gemeentelijk veldwachter in de tijd dat Heer tot de Franse Republiek behoorde én in de tijd dat Heer (vanaf 1814/1815) behoorde tot het Koninkrijk der Nederlanden. Maar hij is niet de enige veldwachter van Heer die deze eer te beurt viel, want dat gold ook voor zijn opvolger Willem Rempelberg. Meer hierover kunt u lezen in het vervolg op pagina 26.



Groeten uit Heer (Z.L.)
Deze fraaie prentbriefkaart was eind jaren '50 verkrijgbaar bij Drogisterij Janssen, Akersteeweg 39, Heer.

Onderzoek van sollicitant.

(Ger Eggen)

Het is naar hedendaagse begrippen haast onvoorstelbaar. Op een bevolking van 3 à 3.500 inwoners bedroegen in 1913 de totale inkomsten van de gemeente Heer niet meer dan 15.000 gulden.

Die inkomsten bestonden voornamelijk uit een bijdrage van het Rijk en plaatselijke belastingen, *hoofdelijke omslag* genaamd, min of meer een voorloper van de huidige Onroerend Zaak Belasting.

Bijzondere inkomsten waren de verkoop van kavels grond van het omstreeks 1901 ontworpen verkavelingsplan Heerderbroek.

Tegenover deze (lage) inkomsten stonden de uitgaven voor o.a. het gemeentelijk bestuursapparaat: de salarissen van de burgemeester, secretaris, ontvanger, secretariëpersoneel en een of meerdere kantoniers.

Maar ook armenzorg, onderhoud van wegen, enz., enz.

Het zal duidelijk zijn dat er zuinig moest worden omgesprongen met de beperkte beschikbare middelen. Veel meer dan het meest noodzakelijke personeel kon de gemeente zich niet permitteren. Tot aan de Tweede Wereldoorlog maakte de gemeente Heer dan ook, net als andere gemeenten overigens, graag gebruik van de diensten van volontairs; jonge mannen met een goede opleiding die werkervaring wilden opdoen bij een gemeente om daarna - met werkervaring - elders te solliciteren. Waar dat toe kan leiden zien we bij Mr. Thomassen, die ook volontair is geweest bij de gemeente Heer en in 1917 terug naar Heer kwam als ... burgemeester, maar dit terzijde.

Die volontairs kregen in beginsel geen salaris en als ze na bijvoorbeeld een of twee jaar te hebben gewerkt, een vergoeding van zeg 100 gulden per jaar vroegen, dan kregen ze meestal nul op het rekest.

Begin 1913 vroeg de gemeente Heer opnieuw een volontair, waarop meerdere reacties volgden.

Burgemeester in dat jaar was Louis Eugène Marie van Oppen, geboren te Maastricht op 16 juli 1880, die op 5 februari 1910 als jongeman van 29 jaar als zodanig werd geïnstalleerd.

Het onderzoek naar de sollicitanten deed burgemeester van Oppen zelf, zie de briefwisseling op de volgende pagina.

11094

Heer, 20 Februar 1913

Personeel

Geheim



Bedoelde sollicitant, Een zekere A. van der Beek, Geleenstraat 115 Heerlen, ik ken hem alleen zoover, dat hij wel een paar malen per jaar met zijne ouders op bezoek komt bij Hendriks voor eenige dagen en dan zie ik, dat hij ieder dag met zijn ouders naar de kerk gaat, doch in een herberg komt hij niet; wat zijn karakter betreft kan ik niet over oordelen.

Vriendelijke groeten van uw ambtgenoot, (was getekend P. Keijzers)

Bunde, 21 Februar 1913

Uw ambtgenoot, (was getekend van Oppen)

Burgemeester Bunde

Voor zover niet geheel leesbaar hier de weergave van het verzoek:

Heer, 20 februari 1913.

No. 11094
Personeel.

Geheim.

Aan den Heer Burgemeester Bunde.

Een zekere A. van der Beek, Geleenstraat 115, Heerlen solliciteert voor de alhier te vervullen plaats van volontair ter secretarie en geeft als referenties U en de heer P.J. Hendriks, stationschef ten Uwent op.

Naar aanleiding daarvan heb ik de eer U EdelAchtbare te verzoeken mij wel te willen inlichten omtrent karakter en godsdienstige gezindheid van voornoemd jongmensch.

Met besten groet,

Uw ambtgenoot,
(was getekend van Oppen)

Idem van het antwoord:

Bedoelde sollicitant is een zwager van Hendriks, stationschef alhier, ik ken hem alleen zoover, dat hij wel een paar malen per jaar met zijne ouders op bezoek komt bij Hendriks voor eenige dagen en dan zie ik, dat hij ieder dag met zijn ouders naar de kerk gaat, doch in een herberg komt hij niet; wat zijn karakter betreft kan ik niet over oordelen.

Vriendelijke groeten van uw ambtgenoot,
(was getekend P. Keijzers)

Bunde, 21 februari 1913.

Enkele aantekeningen bij dit verhaal:

- Naar nu geldende opvattingen is het onvoorstelbaar dat een burgemeester een zo nauwkeurig onderzoek instelt naar, onder andere de godsdienstige gezindte van een eventueel, zonder enige beloning, aan te stellen volontair.
- Zogenaamde "ambtelijke molens" bestonden in 1913 kennelijk nog niet. Burgemeester Van Oppen van Heer verzendt de brief aan zijn collega te Bunde op 20 februari. Het antwoord is gedagtekend 21 februari en dat antwoord komt, volgens de aantekening bij de stempel, al op 22 februari binnen bij de gemeente Heer.
- Burgemeester Keijzers van Bunde was kennelijk zeer goed op de hoogte van het kerkbezoek van niet alleen de inwoners van Bunde, maar ook nog van dat van vreemden.
- Ongevraagd deelt burgemeester Keijzers van Bunde mede, dat de sollicitant "niet in een herberg komt". Overmatig drankgebruik kwam destijds op grote schaal voor.
- De moraal van het verhaal laten we aan uw fantasie over....

Inwonerslijst 1796 - deel 10 -
(Ger Eggen)

De tegenwoordige straat Haspengouw heette tot aan de annexatie in 1970 Barakkenstraat, maar werd in de volksmond "In de Barakken" genoemd. Zo werd het ook genoteerd bij het opmaken van deze inwonerslijst in 1796. De volgnummers 110 t/m 117 hebben betrekking op de inwoners van die straat.

Hoe de naam "Barakken" is ontstaan is niet bekend. Volgens bepaalde bronnen zou de naam ontleend zijn aan vroegere belegeringen, waarbij buitenlandse troepen daar gelegerd zouden zijn in barakken, maar dat verhaal is niet te verifiëren.

De Haspengouw was vele eeuwen de doorgaande weg van Heer naar Heugem en naar het vroegere Koebroek. Dit broek was gelegen ongeveer op de plaats waar nu het Academisch Ziekenhuis Maastricht is gebouwd. In 1920 moest Heer bij de gedeeltelijke annexatie o.a. dit gebied aan de gemeente Maastricht afstaan, die er eind jaren '30 van de vorige eeuw een schaatsbaan aanlegde. Op of rond dit broek schijnen in het (verre) verleden vele romances te zijn ontstaan tussen inwoners van Heer en Heugem.

In de Barakken was vroeger een van die straten, waar veilig gebouwd kon worden in verband met overstromingen. Die bebouwingen vonden alleen maar plaats aan de oostzijde. Dat wordt bevestigd door de eerste kadastrale kaart van 1840.

110	Petrus Coninx 69	zoon van G. Coninx en M. Peters	in de barakken
	Maria Wijnand 30	dochter van G. Coninx en J. Wijnand	

(nr. 110) Petrus Coninx, gedoopt te Heer op 21 juli 1727, zoon van G. Coninx en M. Peters. Ook deze tak is in Heer in mannelijke lijn uitgestorven. Dochter Elizabeth Coninx (* Heer 14-12-1790) is later getrouwd met een zeker A. Charlier.

111	wed. Dionisius Paulissen	40	Heuter
	petrus paulissen	39	Zoon
	joannes paulissen		Zoon

(Nr. 111) Weduwe Dionisius Paulissen. Deze Dionisius Paulussen werd gedoopt te Heer op 26 oktober 1756, zoon van Petrus Paulissen en Catharina Offermans. Zijn vrouw was Maria Helena Peerboom. Ook deze tak is in Heer in mannelijke lijn uitgestorven.

112	andreas olegaers	40	Heuter
	anna michels	36	Zijn vrouw
	jooseph olegaers		Zoon
	christina olegaers		Dogter
	petrus olegaers		Zoon
	jacobus olegaers		Zoon

(Nr. 112) De hier als "Olegaers" genoteerde familie wordt in de doopregisters als Ohlinger en Oblingers geschreven. Mogelijks was deze een buitenlander (soldaat). Zijn vrouw Anna Michels werd gedoopt te Heer op 16 januari 1760. Dochter Maria Christina (* Heer 21-5-1788) trouwt later met ene Joannes Cortrijs. Zoon Petrus (* Heer 30-4-1791) trouwt later met M.A. Claessens en verhuist naar gemeente Gronsveld.

113	cornelius habets	41	Dogter
	elizabeth pluyms	22	Zijn vrouw
	wed. petrus pluyms	62	moeder
	maria habets		Dogter

(Nr. 113) Zie pagina's 18, 19 en aantekeningen op bladzijde 21.

114	petrus huveneers	38	Heuter
	maria huveneers	22	Dogter
	aegidius huveneers	16	Zoon
	Paulus huveneers		Zoon

(Nr. 114) Paulus Huveneers (* Heer 23-12-1740). Was gehuwd met Maria Goessens († Heer 30-1-1793) Kinderen Aegidius (* Heer 16-2-1779) en Paulus (* Heer 2-11-1784)

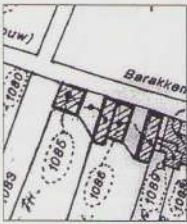
115	antonius huys	60	Heuter
	anna huveneers	45	Zijn vrouw
	margaretha huys	22	Dogter
	theodorus huys	18	Zoon
	mathias huys	17	Zoon
	joannes huys	12	Zoon
	maria huys		Dogter
	cornelia huys		Dogter
	anna huys		Dogter
	antonius huys		Zoon

(Nr. 115) Anthonius Heuts (* Heer 4-5-1739) gehuwd met Anna Huveneers (* Heer 20-3-1752). Is, voorzover ons bekend, niet verwant aan de uitgebreide Heerder familie Heuts.

Anthonius was een zoon van Theodorus Heuts en Margaritha Berchens, en broer van de koning der schutterij in 1761 Michael Heuts. Zoon Theodorus (* Heer 16-11-1775) zal later trouwen met Joanna Pasmans. Zoon Mathias (* Heer 11-8-1777) met Maria Agnes Crombaegs en zoon Cornelius (* Heer 1-5-1786) met Alejdis Bonten. Deze takken sterven echter in de loop van de 19e eeuw in Heer, in mannelijke lijn uit. Dochter Maria Anna (* Heer 13-8-1787) trouwt later met W. Kerckhoffs.

Leonardus Prikken 28
 elizabeth Coninx 28 zijn vrouw

(Nr. 116) Deze Leonardus Prikken was de oudste zoon van Petrus Pricken (Zie Äörke no. 8 pagina 34) en werd gedoopt te Heer op 21 maart 1772 als Petrus, maar wordt bij zijn huwelijk en bij de geboorte van zijn kinderen steeds Petrus *alias* Leonardus genoemd. Het is niet bekend of de naam Petrus (zoals zijn vader) een vergissing is bij de inschrijving bij het doopsel; zijn grootvader heette Leonardus Pricken. Overigens zijn er tot in de 20e eeuw genoeg Lei's en Leon's en Leonie's voorgekomen bij de nakomelingen. De families Pricken en Prikken hebben dus dezelfde voorouders. Deze Petrus *alias* Leonardus is echter de stamvader van de naam, geschreven als Prikken. Zie beknopt overzicht hierna.



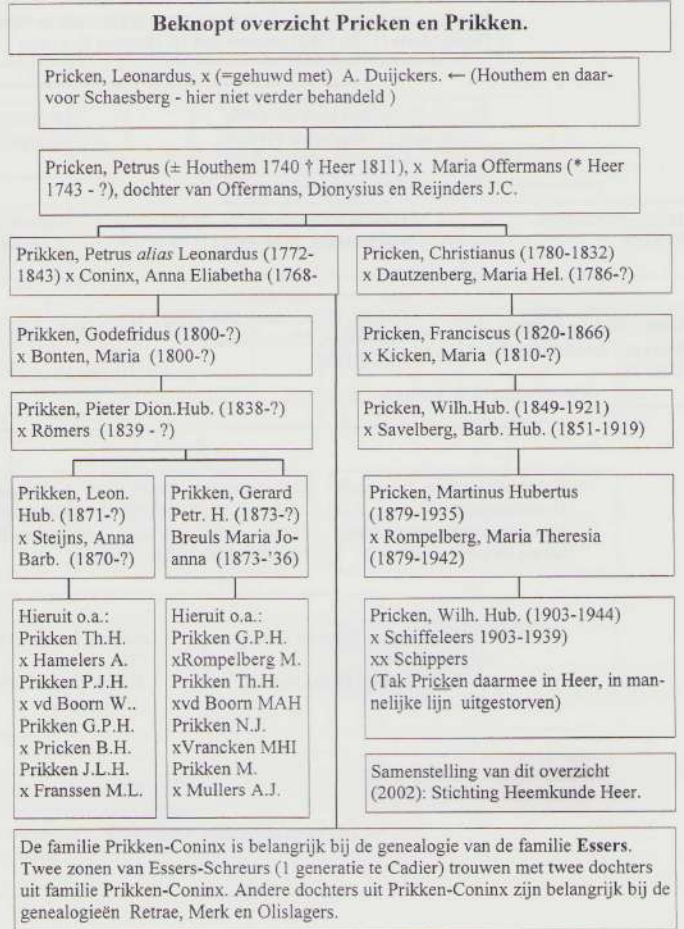
Leonardus Prikken was gehuwd met Anna Elisabeth Coninx, gedoopt te Heer op 28-12-1768, dochter van P. Coninx en G. Bensen.
 ← Een klein deel van de gereconstrueerde kadastrale kaart uit 1840. Leonardus Prikken is dan eigenaar van het kadastrale perceel (huis) (A) 1086. De straat boven is de huidige Burghtstraat. Sectie A 1089 was toen onbebouwd en wordt als huisweide (weg ?) van Huize Eijll omschreven.

117 Joannes boers . 40 Leuter
 Anna Landerloo 35 Zyn vrouw
 Wilhelmus boers . 25
 Agnet boers .
 Maria boers .

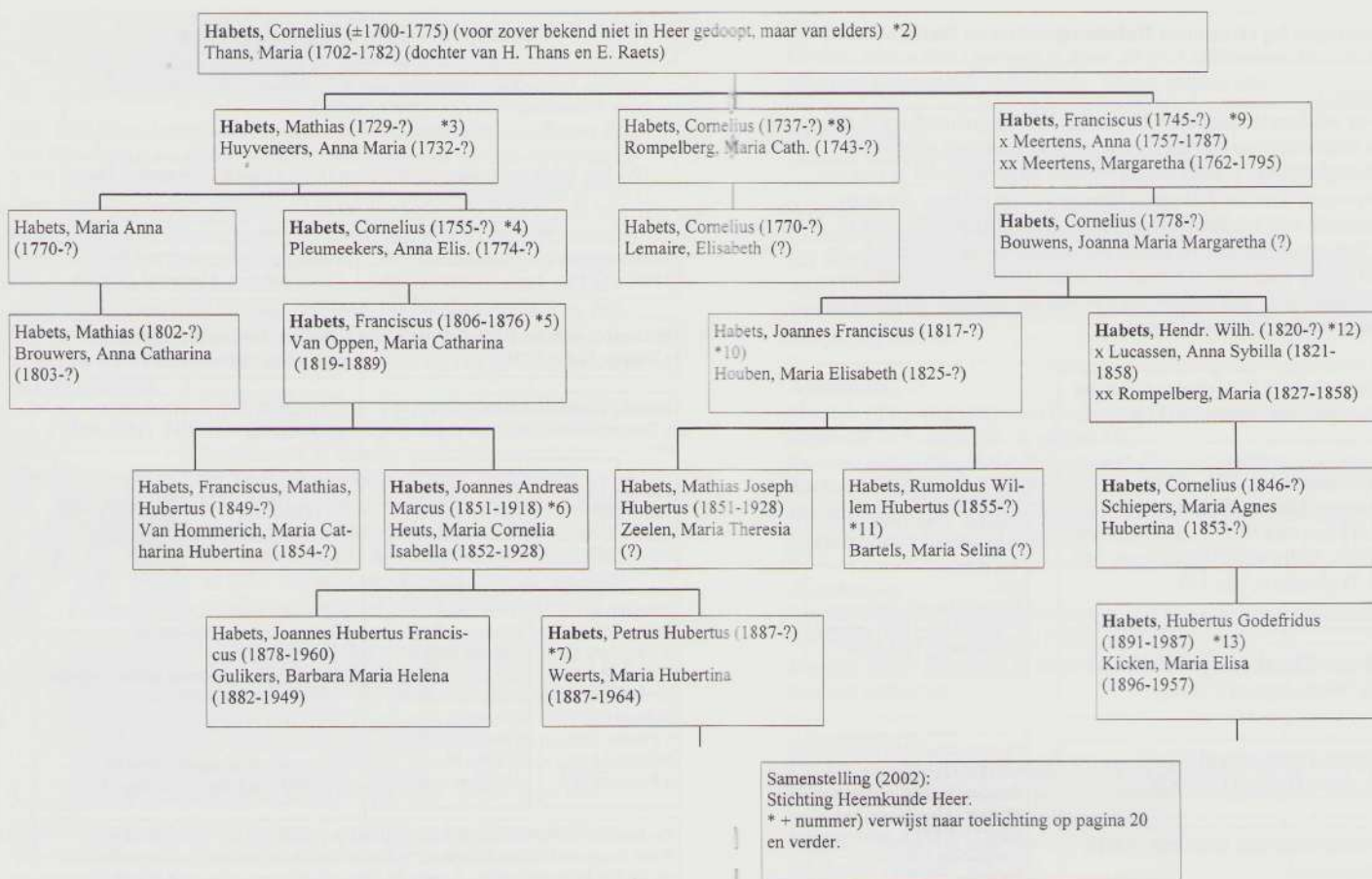
(Nr. 117)
 Over deze familie Boers-Landerloo is ons

slechts bekend dat de vrouw Anna Landerloo gedoopt werd te Heer 8-6-1761. De op de lijst voorkomende kinderen zijn niet in Heer gedoopt, wel de kinderen na het samenstellen van deze lijst. Slechts 1 generatie in Heer. Wordt vervolgd met inwoners van "Op den Demert".

Beknopt overzicht Pricken en Prikken.



De familie Pricken-Coninx is belangrijk bij de genealogie van de familie Essers. Twee zonen van Essers-Schreurs (1 generatie te Cadier) trouwen met twee dochters uit familie Pricken-Coninx. Andere dochters uit Pricken-Coninx zijn belangrijk bij de genealogieën Retrae, Merk en Olislagers.



Aantekeningen bij stamboom Habets algemeen en Habets-Thans.

Aantekening 1:

Voor zover wij konden nagaan is Cornelius Habets, gehuwd met Maria Thans de stamvader van de ook nu nog in Heer wonende nakomelingen. Volledigheidshalve moet hierbij worden opgemerkt dat er nog een of twee vroegere families Habets in Heer gewoond hebben, die naar onze informatie midden 20e eeuw in Heer, in mannelijke lijn is uitgestorven. Van een eventueel verwantschap tussen Cornelius Habets, gehuwd met Maria Thans en de andere families Habets is ons niets bekend. Hieronder treft u de stamboom aan van die vroegere families met enkele aantekeningen/opmerkingen:

Habets, Franciscus x Weijckmans, Helena
(5 kinderen gedoopt tussen 1702 en 1713)

Habets, Franciscus (± 1733-1797)
(geen zoon van Habets-Weijckmans)
Gehuwd (1) met van Hees, Anna Elisabeth
(1742-1782). Gehuwd (2) met Eggen, Maria
(1751-?) (Äörke 4, blz. 15)

Zie nr. 41 inwonerlijst
(Aörke no.4, blz 15)
Dochter Anna Mechtildis
(* Heer 11-5-1768) gehuwd
met **Allelein**, Joannes Petrus.
Dochter Joanna Catharina
(* Heer 12-2-1785) gehuwd
met **Geurts**, Theodorus.

Habets, Petrus Franciscus (1787-1797)
Paulissen, Maria Agnes (1793-?)

Habets, Petrus Franciscus (1822-?)
x Bonten, Anna Barbara (1820-?)

Dochter Maria (* Heer 30-11-1852) gehuwd met
Janssen Joannes Henricus.
Dochter Maria Caecilia (*
Heer 13-7-1855) gehuwd
met **Jacobs** Franciscus
Hubertus.

Habets, Petrus Martinus Hubertus (1850-1933). Ongehuwd.

Aantekening 2:

Dochter Maria Eva (gedoopt te Heer 28-10-1730) trouwt later met Martinus **Bonten** (zie 't Äörke no. 12, o.a. pagina 23).

Aantekening 3:

Mathias Habets was herbergier aan de Akerweg.

Aantekening 4: (zie pagina 14 van dit Äörke)

Cornelius Habets werd gedoopt te Heer 7 mei 1755.

Hij was gehuwd met Anna Elisabetha Pleumeekers, gedoopt te Heer op 23 oktober 1774, dochter van P. Pleumeekers en M.C. Steijns.

Ten tijde van de opmaking van de inwonerlijst woonde zijn schoonmoeder bij hem in.

Aantekening 5:

Het bid- of doodsprentje van Franciscus of Francois Habets werd afgedrukt in 't Äörke no. 2, pagina 20.

Dochter Maria Elisabetha Hubertina (* Heer 8-7-1855) trouwt met **Kicken** Joannes Hubertus Petrus.

Dochter Maria Theresia Hubertina (* Heer 21-5-1860) trouwt met **Geelen** Petrus Joannes Hubertus.

Aantekening 6:

Joannes Andreas Marcus Habets was vele jaren gemeenteraadslid/wethouder van de gemeente Heer.

Dochter Maria Elisabeth (* Heer 31-1-1882) trouwt met **Bovens** Leonardus Hubertus.

Aantekening 7:

Ouders van o.a. J.P.H. Habets (Sjeng) (1922-1982) die in 1947 in Heer tot priester werd gewijd. Was kapelaan in Hoensbroek, Sittard en Heerlen en pastoor in Eijsden en Puth.

(Uniek: tijdens zijn kapelaanschap in Hoensbroek was hij tevens ... voetballer -keeper- aldaar !)

Aantekening 8:

Zie ook 't Äörke no. 8 blz. 34.

De schoonvader van Cornelius Habets was Machiel Rempelberg, gerechtsbode in Heer. Op 23 april 1779 werd Cornelius, waarschijnlijk wegens ziekte van zijn schoonvader benoemd tot tijdelijke gerechtsbode.

Aantekening 9:

Zie 't Äörke no. 7 pagina 26.

Aantekening 10:

Dochter Maria Beatrix (* Heer 15-1-1853) trouwt met **Janssen** Joannes Lambertus Egidius.

Dochter Maria Anna Barbara Margaretha (* Heer 26-6-1863) trouwt met **Heuts** Josephus Hubertus.

Aantekening 11:

Rumoldus Willem Hubertus Habets was caféhouder aan de Steenweg en vader van Joseph Wilhelmus Hubertus (1887-1961), de voetbalsupporter in Heer beter bekend onder zijn bijnaam: "Sjeng Sjeet".

Dochter Maria Elisabeth Josephina (* Heer 4-5-1884) trouwt met **Kerckhoffs** Joseph Hubertus Wilhelmus.

Aantekening 12:

De jongste dochter uit het eerste huwelijk Maria Elisabeth (* Heer 27 oktober 1856) trouwde met Laurentius **Meesters** (* Rasmeer -B- op 29 april 1857) stamouders van familie Meesters (o.a. drukkerij).

Aantekening no. 13:

Ook Hubertus Godefridus Habets had, zoals vroeger algemeen gebruikelijk was, een bijnaam: *Feijtsje*. (1891-1987 !)

Twee van zijn zonen hadden ook weer bijnamen: "De Witte" en "De Wèlle" (=wilde) van Feijtsje. Deze laatste was een van de beste voegers van België (en omstreken).

Foto's behorende bij "In de Barakken".

Bij de behandeling van "In de Barakken" behoren natuurlijk enkele foto's van die straat en de omgeving.

Foto hieronder: Op de splitsing Barakkenstraat/Kruisstraat exploiteerde Hubertus Martinus (Bèr) Dormans, *alias* "De Koob" *alias* "D'n Doun" zijn café: "Aajd Hier". Bèr Dormans werd geboren te Heer op 30 maart 1905 en overleed aldaar op 18 september 1988. Hij was gehuwd met Maria Hubertina Schurgers (geboren te Heer op 9 april 1906 en aldaar overleden op 11 april 1992). De knappe dochter, Alice, werd verschalkt door de voetballer Theo Darding, zoon van "De Mösj", nu we het toch over vroegere "bijnamen" hebben.



Op deze foto, daterend uit de jaren '50 van de vorige eeuw passeert de Pinksterprocessie het café "Aajd Hier". De processie hield, naar eeuwenoude traditie, even pauze bij een rustplaats. Na de binnenkomst van processie kon de kermis beginnen, ook bij "D'n Doun"...

De onderstaande foto is genomen tegenover café "Aajd Hier", maar dateert van oudere (onbekende) datum. Het lag op de driesprong Kruisstraat/Barakkenstraat/ Demertstraat.



Het al lang niet meer bestaande pand is een typisch voorbeeld van woningen uit vroegere tijden: de woonkamer aan de straatzijde en de ingang opzij. Let ook op de "blinden", waarschijnlijk ter isolatie en mogelijk ook ter beveiliging.

Volgens sommigen geeft het aangebrachte kruis aan: het begin van de "Kruisstraat", maar ook dat verhaal is niet te achterhalen.

Veel meer voor de hand liggend is dat de "Kruisstraat" de "Groote Straat" (=Dorpsstraat) kruist(te).

Hoe dan ook, de onbekende dame, die op deze foto poseert met "ker en peerd" heeft een goed zicht over de Barakkenstraat.

De onderstaande foto van de Barakkenstraat toont deels de eeuwenoude witgekalkte huizen, met het zicht gericht op de eventuele overlast van overstromingen van de Maas.



In het witte pand (voormalige boerderij) met poort, links in het midden van deze foto, werd door Sjoke Janssen in 1926 een door een motor aangedreven graanmolen ingericht.

Veldwachter Willem Rempelberg.

In 1822 volgt de benoeming van Willem Rempelberg tot veldwachter. Joannes Wilhelmus Rempelberg om precies te zijn (* Heer 3-8-1800 † Heer 30-9-1869) *

Willem was bij zijn benoeming nog maar 21 of 22 jaar jong. De toenmalige schout en schepenen (burgemeester en wethouders) van Heer hadden een goede keuze gemaakt. Hij hield het immers 44 jaar (1822-1866) vol. Hij woonde in een huis op de hoek van Dorpstraat/ Einsteinstraat waarin thans de ABN-AMRO is gevestigd. Zie ook de beknopte stamboom van de familie Rempelberg Heer, in 't Aörke no. 4, pag. 18 & 19. Uit dat overzicht blijkt dat zijn broer Walterus veldwachter was in Amby.

In diverse literatuur over de 19^e eeuwse veldwachter(s) wordt het beroep niet hoog ingeschat. Slechts een paar stevige handen en een strenge blik, liefst met snor waren voldoende. Lezen en schrijven was niet zo belangrijk. Een eventueel handgeschreven proces verbaal kon worden opgemaakt door de burgemeester. Als de veldwachter al een handtekening kon zetten was dat mooi meegenomen. Deze lage inschatting van het beroep veldwachter geldt zeker niet voor Willem Rempelberg. Hij kon wel degelijk schrijven. Zijn handtekening prijkt onder talrijke geboorteakten, waarin hij als getuige optrad. Maar hij kon meer dan alleen maar zijn handtekening zetten.

Dat blijkt uit een boekje met aantekeningen, dat in het bezit is van een van zijn achterachterkleinkinderen. Het boekje is nog maar deels geanalyseerd, het bestaat grotendeels uit gedichten en liedjes en aantekeningen van religieuze aard. Een enkele keer staat er algemeen interessante informatie in. Zoals het bevolkingsaantal in 1828, het jaar waarin Keer werd afgescheiden van de gemeente Heer & Keer en werd toegevoegd aan de nieuwe gemeente Cadier & Keer. Volgens de aantekeningen had Heer in dat jaar 1144 zielen in 223 huishoudens en Keer 350 zielen in 63 huishoudens.

Er staat ook een mop in. Omdat het hier over de oudste mop gaat die u waarschijnlijk ooit zult horen of lezen, vermelden wij ze hieronder:

"Daer kwam eenen boer op het tribunaal, of gerechtszael, alwaer eenige advokaten vergaderen en aan het wandelen waren, een der advokaten noode den boer om binnen te komen en zich wat te zetten, maer daer was nergens geenen stoel of banken te vinden, den boer gaf voor antwoord: het is gelijk in mijne schuur, geen stoelen of banken maer wel vlegels."



Foto boven: het boekje met aantekeningen van Willem Rempelberg.

Willem Rempelberg heeft aan zijn afstammelingen nog iets anders nagelaten. Een koperen plaat of koppel (zie foto op volgende pagina) dat hij, gezien de vorm, waarschijnlijk rond een van zijn bovenarmen droeg. De tekst "Veldwachter van Heer" maakte in ieder geval duidelijk wie hij was. Het koperen kleinood wordt door de familie met zorg gekoesterd en nog regelmatig "gekoperpoetst".

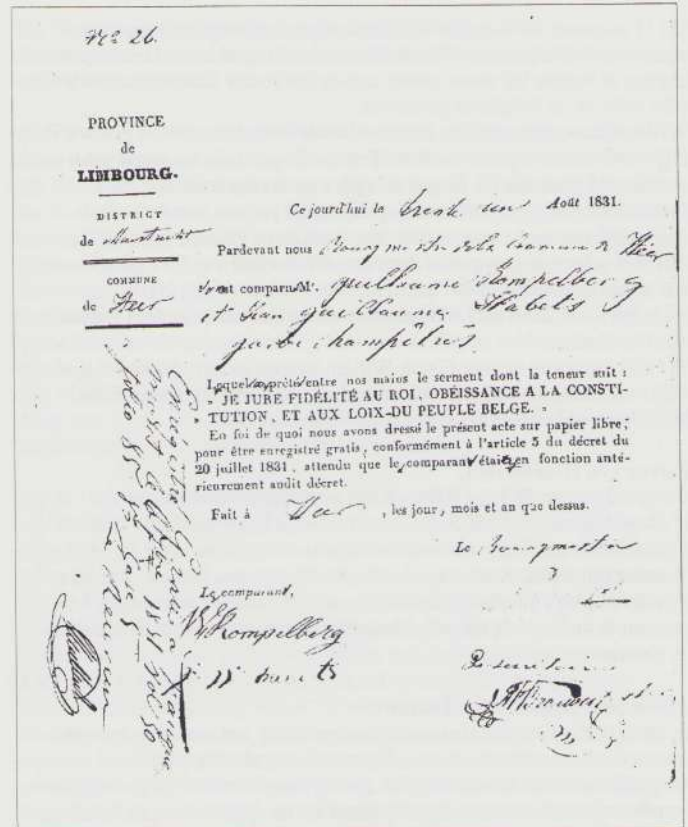
De kledingvoorschriften van gemeenteveldwachters in Limburg in die tijd wordt als volgt omschreven: korte rok van donkergroen laken, met lichtblauwe opslagen en kraag; gele metalen knopen; groen vest met

mouwen; één groene lange broek; brigadiers gouden galon van 1 ½ cm., twee mutsen van groen laken met blauwe omslag.

Foto onder: de koperen plaats met de tekst "Veldwachter van Heer".
(Boekje en koperen plaat in bezit van familie Kremers-Persoon Eijsden. Bedankt)



*t Åörke no. 14 – pagina 28



Toelichting bij bovenstaande afbeelding: zie volgende pagina

*t Åörke no. 14 – pagina 29

Op 31 augustus 1831 legde Willem als "garde champêtre" ten overstaan van de Burgemeester en de Secretaris der gemeente Heer een verklaring af waarin hij trouw zwoer aan de Belgische Koning, het Belgische volk en de Belgische grondwet.

Willem kan met recht een internationale diender worden genoemd. Hij werd immers geboren in de Franse Republiek, en werd veldwachter in Nederland, België en opnieuw Nederland.

De eedsaflegging, gepubliceerd op de vorige pagina, werd als garde champêtre ook ondertekend door Jan Guillaume Habets, doch wij konden niet achterhalen wanneer deze tot veldwachter werd benoemd. Pas tegen het einde van de "carrière" van Willem, kreeg Heer (tijdelijk - van 1859 tot 1862) een tweede veldwachter (tevens kantonnier) A. Somers.

Ter afsluiting van het hoofdstuk Willem Rempelberg nog het volgende. Hij trouwde op 43 jarige leeftijd met de 23 jaar jongere Maria Elisabeth Canisius (* Heer 4-11-1823 † Heer 4-11-1896).

Petrus van Hommerich.

De opvolger van Willem Rempelberg was Petrus van Hommerich (* Heer & Keer 15-2-1823 † Heer 11-11-1893), gehuwd met Anna Maria Berchems. Deze was veldwachter van Heer van 1866 tot 1893. Voordat hij veldwachter was, was hij herbergier van beroep. Van Hommerich was bij zijn overlijden 70 jaar oud! Zelfs naar toenmalige begrippen te oud om als enige veldwachter te dienen in een zich uitdijende gemeente.

Johannes Petrus Paulus Toorens.

In 1892 besloot de gemeenteraad tot aanstelling van een tweede veldwachter Johannes Petrus Paulus Toorens. (zie ook nog hierna) Mogelijk was deze benoeming het gevolg van de relatief hoge leeftijd van de eerste veldwachter Van Hommerich en de groei van de bevolking. Maar van harte ging deze aanstelling niet. Gemeentelijke veldwachters moesten namelijk door de gemeente zelf betaald worden en de gemeente Heer had in die tijd een begroting van minder dan tienduizend gulden per jaar!

De Nachtwacht, Marechaussee en de Rijksveldwachters.

Alvorens de veldwachtergeschiedenis van de 19^e eeuw af te sluiten nog enkele opmerkingen:

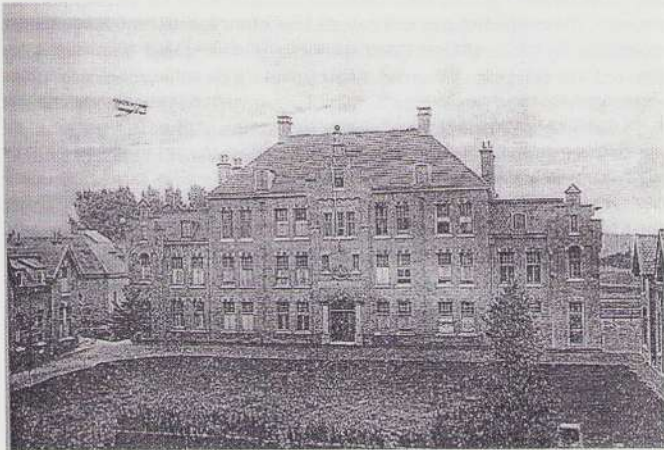
(1) Evenals de vroegere gerechtsbode werd de veldwachter geassisteerd door weerbare mannen, die meestal ook lid waren van de schutterij. En (later) door de zogenaamde "Nachtwacht". Bij dit woord denken we in eerste instantie aan het beroemde 17^e eeuwse schilderij van Rembrandt. Maar ook in Heer heeft o.a. in de 19^e eeuw een nachtwacht (patrouille de nuit) gefungeerd. De nachtwacht bestond uit mannelijke inwoners, die zoals de naam al aangeeft 's nacht waakte, vanuit een wachthuis. Zij hadden echter geen opsporingsbevoegdheid. Voor het opmaken van een proces-verbaal moest zo nodig de veldwachter worden ingeschakeld.

Op 15 december 1870 stelde de gemeenteraad een (nadere) verordening vast op de dienst der nachtwacht. De nachtwacht is in Heer pas bij raadsbesluit van 30 september 1891 afgeschaft.

(2) In 1814 richtte de teruggekeerde Koning Willem I de Marechaussee op. Evenals de Franse gendarmerie een op militaire leest georganiseerd korps. Sommige schrijvers van de geschiedenis van de Marechaussee spreken over het eerste (landelijke) politiekorps. Dat is zeker niet waar in de beginperiode. De Marechaussee bestond gedurende tientallen jaren alleen maar in de drie zuidelijke provinciën (Limburg, Noord-Brabant en Zeeland). De bevoegdheden van de Marechaussee, aanvankelijk een korps ter bescherming van de koning zelf - en zijn omgeving - werden in de loop van de 19^e eeuw steeds meer uitgebreid. Na verloop van tijd werd het, zeker op het platteland, een soort voorloper van een landelijk politiekorps, dat de gemeenteveldwachters steeds meer bijstond bij het echte politiewerk. Waarschijnlijk is dit in Heer begonnen omstreeks 1890, en dat heeft voortgeduurd tot in de Tweede Wereldoorlog. De periode tussen het einde van de 19^e eeuw en de beginjaren van de 20^e eeuw werden overheerst door sociale en politieke onrust. Bij de daaruit voortvloeiende rellen werd steeds vaker een beroep gedaan op de Marechaussee.

De toenemende macht en uitbreiding van de Marechaussee leidde er toe dat dit korps eigen bureaus (sommigen noemen het kazernes) hadden in diverse plaatsen, bijvoorbeeld in Amby. Die gemeente had, evenals de gemeente Heer en andere gemeenten, rond 1900 nauwelijks een gemeentehuis, laat staan een politiebureau, maar wel een gebouw dat voor kazerne van de Marechaussee doorging. De brigade Maas-tricht werd uiteindelijk in 1916 gehuisvest in een echte kazerne, gelegen aan de Scharnerweg in de **gemeente Heer**.

(Zie foto hieronder, met excuses voor de slechte kwaliteit)



Waarschijnlijk was men in Heer nogal trots op deze tot het grondgebied van Heer behorende kazerne. Zekerheid hierover hebben we niet omdat de notulen van de gemeenteraad van Heer van 1915-1921 ontbreken. Die waarschijnlijke trots duurde overigens maar een paar jaar. In 1920 moest o.a. de Scharnerweg afgestaan worden aan Maastricht. Ik ben in dit artikel min of meer uitgebreid ingegaan op de geschiedenis en de rol van Marechaussees omdat deze in Heer tot aan de oorlog

prominent aanwezig waren. Eén bron zijn de vele procesverbalen die de Marechaussees in die tijd opmaakten. Een tweede bron zijn nog levende ooggetuigen die de Marechaussees van die tijd omschrijven als: altijd met z'n tweeën, relatief goed bewapend en vaak te paard. En een zeer hautaine, dreigende houding! Zelfs ten opzichte van kinderen.

(3) Naast de gemeentelijke veldwachter(s) en de Marechaussee waren er in de 19^e en 20^e eeuw ook nog zogenaamde Rijksveldwachters. Ook alweer voorlopers van een soort landelijke ofwel Rijkspolitie. De geschiedenis van deze Rijksveldwachters valt buiten het kader van dit artikel. Het verschil tussen Rijks- en gemeenteveldwachter was o.a. dat de door het Rijk betaalde Rijksveldwachters grotere opsporingsbevoegdheid hadden. De gemeentelijke veldwachters daarentegen moesten zich beperken tot de eigen gemeente. Om dat probleem te omzeilen werden gemeente-veldwachters van Heer tevens benoemd tot **onbezoldigd** Rijksveldwachter.

De 20^e eeuw. Toename van de politietaken.

Terug naar de geschiedenis van Heer, wat de politie betreft.

Op 12 januari 1892 werd Johannes Petrus Paulus Toorens (* Cadier & Keer 29-1-1846 † Heer 17-4-1913, weduwnaar van Agnes Houben, daarna gehuwd met Maria Gertrudis Dobbelstein) benoemd tot veldwachter. Vermoedelijk was hij hier al eerder werkzaam als Rijksveldwachter.

Toen veldwachter Van Hommerich overleed op 11 november 1893 besloot de raad het salaris van Toorens met ingang van 1 december 1893 op te voeren van f. 150 tot f. 250 per jaar.

Overigens werd Toorens op 28 december 1893 ook nog benoemd tot plaatselijk deurwaarder.

Afgaande op de notulen der raadsvergadering was men niet helemaal tevreden met het werk van Toorens. Een van de problemen waren de vele onopgeloste velddiefstallen. Begin 1897 bericht de Provincie Limburg dat "*verschillende klachten zijn gerezen dat zijn dienst niet weinig te wensen overlaat*". In een brief van 19 juni 1897 schrijft de Gouverneur inzake Toorens zelfs: "*het algemeen belang vordert dat hij*

door een ander wordt vervangen of wel dat hem een ander wordt toegevoegd". Daarom werd op 25 mei 1897 besloten tot oproeping tot sollicitatie voor de betrekking van veldwachter. Dit leidde tot de benoeming in 1898 van Th.H. Kupperts. (Zie hierna) In 1906 waren er opnieuw problemen inzake Toorens. Op 12 februari 1906 schrijft de Gouverneur dat "Toorens gemeld staat als misbruik, althans veelvuldig gebruik maken van drank". Burgemeester Wolfs antwoordt bij schrijven van 19 februari 1906 "... dat de veldwachter Toorens alhier erg veel gebruik maakt van drank ..." maar hij verzoekt de gouverneur "hem voorlopig met eene berisping en waarschuwing te straffen". Een week later volgt de officiële brief: "Naar aanleiding van nevens aangehaald schrijven heb ik de eer U te verzoeken den veldwachter Uwer gemeente J.P.P. Toorens gestreng te berispen en hem, namens mij, aan te zeggen, dat mocht hij in de toekomst door misbruik, of slechts veelvuldig gebruik van drank andermaal reden tot klagen geven, zijn ontslag alsdan door mij in overweging zal worden genomen.

**De commissaris der Koningin in
de provincie Limburg.**

Het zal wel goed gekomen zijn met Toorens, want hij bleef tot aan zijn overlijden werkzaam als veldwachter. Overigens was drankmisbruik in die tijd een algemeen voorkomend probleem.

Kupperts.

Met de benoeming van Theodorus Hubert Kupperts (* Thorn 10-11-1856 - overlijdensdatum en plaats konden wij nog niet achterhalen) in 1898 jaar gaan we over naar de 20^e eeuw. Kupperts zou immers veldwachter blijven tot 1922.

Over de benoeming van Kupperts was de gemeenteraad kort na diens aanstelling nogal enthousiast. In het verslag van de gemeenteraad (1898) worden de vele oplossingen van veldstallen geprezen. Maar het bleef bij lovende woorden. Beloning van gemeentelijke veldwachters was niet landelijk geregeld. En de gemeenteraad zou misschien wel willen belonen, maar het geld ontbrak en dus was de beloning minimaal.

Op 12 januari 1903 beklaagt Kupperts zich daarover bij het gemeentebestuur als volgt:

"Bij dezen neemt ondergeteekende Theodorus Hubertus Kupperts, veldwachter dezer gemeente de vrijheid zich tot U Edelachtbaren te wenden met verzoek:

Aangezien de bevolking in deze gemeente dagelijks toeneemt en de boosdoeners niet achterblijven waardoor het politie toezicht ook verscherpt dient te worden en ik om zoo te zeggen alleen daarvoor sta, zoodat ik niet alleen bij dag maar ook vaak genoeg, des nachts er op uit moet, waardoor ik veel verslijt aan kleeding en schoeisel, dat mijn traktement zijnde 300 gulden voor den dienst die ik hier verrichten moet veel te weinig is en vraag derhalve mijn traktement te verhoogen met 100 gulden daar ik van 300 gulden onmogelijk kan bestaan reden daarvan af moet 120 gulden huishuur 7,50 gulden belasting 3,30 schoolgeld zoodat nog overschiet 170 gulden voor kost en kleeding. Hoopende dat U Edelachtbaren gunstig op mijn verzoek moogt beschikken (...)

(was getekend) Kupperts

N.B. Om misverstanden te voorkomen: de bedragen die Kupperts noemt zijn bedragen per jaar ! Het geheel aan bedragen geeft een mooi beeld van die tijd.

Wat de bevolkingstoename, waarover Kupperts schrijft betreft, dat is volkomen juist. De bevolkingstoename van de gemeente Heer groeide eind 19^e, begin 20^e eeuw relatief gezien aanzienlijk. Beduidend meer dan het landelijk gemiddelde. Tot de gemeente Heer behoorde in die tijd (tot 1920) o.a. de Scharner-, Heugemer- en Heerderweg. Daar werden huizen gebouwd door en/of voor bewoners die de stad Maastricht ontvluchtten. Vooral de Heerderweg was min of meer berucht. Er waren enkele herbergen, waar men het sluitingsuur (23.00 uur) van de gemeente Heer niet erg nauw nam. Bovendien was er sprake van vermeende prostitutie in een der lokalen.

Naast deze specifieke naar de gemeente Heer overgewaaid "stadsproblemen" waren er natuurlijk nog de algemene ontwikkelingen van die tijd, zoals nieuwe opsporingsmethoden als de vingerafdruk. Bij

de gemeenten kwamen brieven, beter gezegd aanbiedingen binnen om de veldwachter(s) aan te zetten tot het volgen van allerlei opleidingen. Vanaf 1912 werden de veldwachters van Heer opgezadeld met alweer een nieuw probleem: Huize St. Joseph. De beschrijving daarvan valt buiten de beschouwing van dit artikel. Maar de veldwachters kregen er, door de vestiging van het voogdijgesticht (in het Heers: "De Voogdij") weer een nieuwe taak erbij. Het reizen, per trein, naar bijvoorbeeld Den Haag om daar jonge delinquenten op te halen en te begeleiden tot aan de ingang van Huize St. Joseph.

Ook hiervan zijn diverse rapporten aanwezig in het archief van de voormalige gemeente Heer.

Na het overlijden van Toorens in 1913 was Koppers (weer) de enige veldwachter in Heer.

Bij brief van 10 september 1913 maant de Gouverneur de gemeente om maatregelen te nemen ter aanvulling der vacature ontstaan door het overlijden van J.P.P. Toorens.

Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 is dan ook nog van groot belang. Alhoewel Nederland niet direct betrokken was bij die oorlog had het indirect tot gevolg dat de Marechaussee, waar het gaat over de taak van assistentie bij het gewone politiewerk, plots wegviel. De Marechaussee beperkte zich tot haar oorspronkelijke taak: het bewaken van de landsgrenzen.

Kennelijk was de nood in Heer groot. Begin 1915 richtte burgemeester Van Oppen zich zelfs tot het Gerechtshof in Den Bosch.

Deze antwoordde: "*Naar aanleiding van uw schrijven dd. 22 Januari 1915 heb ik de eer U.E.A. in overweging te geven de tijdelijke aanstelling van een of meer buitengewone gemeenteveldwachters te bevorderen, aan wie(n) dan desverlangd ook nog eene commissie als onbezoldigd rijksveldwachter kan worden uitgereikt tot bewaking van het Gesticht te Heerderberg en daarin verpleegde Belgen. Vooralsnog zijn geen rijksveldwachters beschikbaar tot detachering in Heer*".

- Wordt vervolgd in het volgende Äörke -